

Fremtiden tilhører storbyerne

Derfor er det afgørende vigtigt at skabe et mere **velfungerende Storkøbenhavn**

Januar 2017 + juni 2018

Vandringen fra land til by har stået på i mindst 150 år i Danmark og den vil fortsætte. Derfor bliver det stadig vanskeligere at opretholde de eksisterende mindre bysamfund.

Frem for alt vil fremtiden stille meget større krav til vores evne til at udvikle vores 5-6 største byer, som skal optage den tilflyttende befolkning. I dag bor flere på Sjælland end i Jylland, og det bliver i særlig grad Storkøbenhavn, som hele landet kommer til at leve af, hvad enten 'udkanten' vil erkende det eller ej.

Storkøbenhavns lærings- og innovationsmiljø er **ikke** en konkurrent til provinsens, men til Berlins, Hamborgs, Münchens, Amsterdams og de østasiatiske og amerikanske. Hertil kommer, at de store teknologigiganter i dag presser økonomien og demokratiet i Europa, fordi de i stigende grad sætter de gamle spilleregler ud af kraft. Mens vi, i de sidste 30 år, nærmest er gået i stå, har 'konkurrenterne' taget 'syvmileskridt'.

Det er en udvikling, der ikke kan undgå at sætte sig kraftige spor i byudviklingen.

Urban udfordring

Den teknologiske, økonomiske og politiske udvikling øger i disse år den urbaniseringsproces, der skaber megabyer.

Disse byer har de kapitalmæssige, arbejdskraftmæssige, forskningsmæssige og markedsføringsmæssige ressourcer til at løfte de krævende udviklingsopgaver, som fremtiden bringer med sig.

I dag bor mere end halvdelen af verdens befolkning i store byer og den udvikling tager til i styrke. Mere end 50% af verdens BNP skabes i de 2-300 største bysamfund, og den andel vokser kraftigt.

I EU har byernes vækst været meget kraftigere end i Danmark. Årsagen til den relativt svage danske byvækst må findes i det forhold, at **vores politikere bevidst har forsøkt urbaniseringen**. Politikerne agerer stadig som om, vi er et landbrugs-samfund. Det er der desværre mange eksempler på:

Før 100 år siden forsøgte de Radikale at

fastholde landarbejderne på landet gennem husmandsreformernes misforståede hedeopdyrkning, inddæmningsprojekter med videre.

Det blev alt sammen en fiasko og det havde været bedre, at landbefolkningen allerede dengang var vandret til byen – i stedet for at blive deponeret i periferien som et fattigt befolkningsoverskud.

I flere årtier har politikerne endvidere sørget for, at befolkningen *kan leve over evne i 'udkanten', på grund af den kommunale udligning, der til gengæld har hæmmet den fremadrettede udvikling af de byer, der har en chance for at overleve, og som derfor skal opsuge den tilflyttende befolkning.*

Denne **bagudskuende politik** søges i dag gentaget ved at flytte statslige arbejdspladser fra hovedstadsområdet til periferien for at holde liv i småbyer, hvor lokalbefolkningen og navnlig de unge ikke vil bo.

Det er ikke Storkøbenhavn, der har 'ta-

get' yderområdernes gamle arbejdspladser, men den generelle samfundsudvikling og lidet gennemtænkte reformer.

Disse forhold kan udflytning af statslige arbejdspladser ikke rette op på. De neolibérale partiers omsiggribende **markeds-gørelse af alle livets forhold** betyder samtidigt, at et sådant udflytningsprogram næppe vil have en positiv nettoeffekt på de små samfunds private arbejdsmarked. Derfor bliver effekten sandsynligvis, at hele landet bliver fattigere og at vores eneste selvhjulpne storby svækkes.

Når de **højtuddannede flytter** til de store byer, mens de **lavtuddannede bliver tilbage**, skabes en økonomisk, uddannelsesmæssig, kulturel og politisk **kløft** mellem land og by.

Det er denne komplekse proces, som politikerne burde sætte ind overfor, hvilket bedst gøres ved at **flytte relevante, korte videregående uddannelsesinstitutioner til periferien**.

Valgloven er forældet

Den førte politik truer sammenhængskraften, som yderligere svækkes af, at **Valgloven gør det meget nemmere at blive valgt til Folketinget i provinsen** end i hovedstadsområdet. Det er **udemokratisk** og spiller landsdelene ud mod hinanden.

Hovedstadsområdet har forbausende få folketingsmedlemmer og endnu færre, der taler forstædernes sag. Men der er naturligvis en grænse for denne hovedløse adfærds holdbarhed.

For det er **helt ude af trit med udviklingen, at vi i Danmark fortsat tænker og handler som om vi var et landbrugsland**. Udkants- og bonderomantik kan ikke redde de tilbageblevne i udkanten. Vi må i stedet nyudvikle de store byer og tilpasse dem til fremtidens udfordringer.

Jobindhold skifter

I **efterkrigsperioden** oprettedes mange industrivirksomheder i provinsen til at opfange landbrugets tiloversblevne, **ufaglærte** arbejdskraft. Men disse virksomheder var de første til at flytte til lavtlønslande. Den udvikling, startede allerede efter oliekrisen i slut 1970'erne.

Siden er Danmark blevet et **service og videnssamfund**. Vidensindholdet i produkterne steg og kravene til arbejdskraftens uddannelse og kompetence eskalerede, hvilket for alvor flyttede erhvervsudviklingen til de store byer.

Derfor søger de videnstunge virksomheder mod **universitetsbyerne**; derfor flytter de uddannede fra de små samfund til større byer og derfor vil de unge typisk ikke længere bo i byer uden uddannelsesmuligheder og kulturtilbud.

Langelands-syndromet

Holdningen til motorveje og infrastrukturprojekter er ofte forskellig i storbyen og i provinsen. Storbyens beboere er typisk **skeptiske** på grund af deres negative erfaringer. Provinsboerne derimod ser dem typisk som en 'redningsplanke'. Derfor kæmper de så hårdt for at få del i statens trafikbevillinger, selvom der **ikke** er meget, der tyder på, at motorveje og infrastruktur i sig selv bringer 'udvikling' til underudviklede områder.

Langelands-eksemplet er i den forbindelse lærerigt. I en lang periode kæmpede langelænderne for både bro og bedre vejforbindelser til Langeland, med hen-

blik på at øen skulle tiltrække erhvervsinvesteringer og arbejdspladser samt nye tilflyttere og flere turister.

Men da broen og vejene kom, medførte de den stik modsatte udvikling. Virksomhederne **fraflyttede** Langeland for at få andel i den bedre uddannede arbejdskraft på Fyn / i Odense, og beboerne på Langeland prioriterede nu at pendle til bedre jobs på Fyn. Lønnen, job- og uddannelsesmulighederne var bedre tættere på storbyen, og ungdommen ville hellere bo i nærheden af uddannelsesmuligheder og kulturtilbud.

Langeland begik altså nærmest **selvmord som levende samfund** da man krævede og fik disse infrastrukturinvesteringer.

Udkanten tabte til storbyen, selvom samfundet investerede stort i infrastrukturen. Investeringerne **eskalerede** i virkeligheden affolkningen!

Det er læren fra Langeland! Og denne viden har myndigheder og politikere haft i årtier. I dag er Langeland landbrugsland med sommerturisme- og en overflod af boliger sat til salg til spotpriser.

Alligevel fortsætter lokalbefolkningen, politikere og medieme i provinsen med at understøtte denne misforståede infrastrukturpolitik, der hver gang er en **katastrofe for de små samfund, som man foregiver at ville 'redde'**.

Enten tør de lokale politikere ikke andet (*de skal jo genvælges*) eller også evner de ikke at forstå sammenhængen.

Det understreges også af de jyske mediers **tomme trusler**: "For mange jyder er det mere naturligt at orientere sig mod syd, mod Hamborg og videre ned i Europa, end mod København". Men sandheden er jo, at hvis Jylland gjorde det, ville Jylland blive endnu mere udkant end Slesvig-Holsten!

Forholdet mellem center og periferi må forstås på samme måde, som forholdet mellem to magneter, en stor og en lille, der anbringes på et bord med mange små jernpartikler. Den store trækker næsten alle partikler til sig – med mindre der opstilles forhindringer. Det er en naturlov, og i langt de fleste tilfælde er investeringer, der skal forhindre eller forsinke udviklingen spildte.

Det gælder desværre også i større skala som den faste **Femern** forbindelse, der **bør opgives**, fordi den hverken bringer udvikling til Lolland eller Danmark for den sags skyld.

Kun hvis lokalbefolkningen selv mestrer udviklingen, har periferien en chance. Infrastrukturprojekter giver kun mening udviklingsmæssigt, hvis de forbindes konkret med byens eller områdets realistiske erhvervsudvikling og urbanisering.

Det kan blive svært, for sagen er jo den, at **Danmark kun kan koncipere én by af international størrelse og format og herudover en håndfuld universitetsbyer i provinsen.**

Det er urbaniseringen og den dermed forbundne udvikling, vi skal leve af fremover. Derfor må storbyen nytænkes, og jo før vi indstiller os på virkelighedens betingelser, jo bedre muligheder har et lille land som Danmark for at udnytte sine potentialer.

Provinsens mindreværds komplekser er ukonstruktive og gør kun ondt værre. Men hvis provinsens universitetsbyer tøjler komplekse og samarbejder med hovedstaden, vil alle vinde fremtiden.

Industrialisering, version 4.0

Det kommende årti kan meget vel medføre, at **1/3 af de kendte jobs forsvinder**, fordi kunstig intelligens og robotter truer en stor del af arbejdsstyrken.

I 2017 steg salget af avancerede robotter med ca. 30%. På globalt plan blev der taget 380.500 nye i brug. Heraf 36% i Kina, 11% i Sydkorea, 10% i Japan, 9% i USA og kun 6% i Tyskland. Aftagerne er især producenter af el-biler samt elektronik- og metalindustrien.

Men tyskerne er ved at vågne op og kalder den udvikling **industriversion 4.0**. Den nye teknologi vil ikke kun berøre ufaglærte, men også håndværkere, offentligt ansatte samt højtuddannede læger, jurister m.fl. Derfor er det vigtigt, at politikere dropper deres populistiske og provinsielle 'verdenssyn'.

De mindre bysamfunds arbejdspladser (som i forvejen har store problemer) risikerer at blive et **let offer for den neoliberale markedsførelse, som de samme politikere prædiker og praktiserer**, med mindre lokalbefolkningen selv formår at drage nytte af udviklingen – men gør de det?

Vidensmæssigt er de tabte og de nye jobs jo modsætninger. De nye jobs fordrer den kreative viden, der hører storbyens læringsmiljøer til. For selvfølgelig vil den digitale udvikling også rumme muligheden for at skabe nye jobs, der fokuserer på anvendelsen af kunstig intelligens.

Storkøbenhavn trækker læsset

Det er kun hovedstadsområdet, der kan udvikle sig ved egen kraft, og som kan trække resten af landet med på grund af sin størrelse og befolkningstilvækst.

De fleste kommuner uden for Region Hovedstaden er økonomisk afhængige af, at væksten er høj i Storkøbenhavn.

Derfor er det beklageligt, at jyske politikere udbreder deres falske news om, at Jylland er produktionsdanmark. I virkelighedens verden **skabes over halvdelen af Danmarks BNP øst for Storebælt**, primært i Region Hovedstaden, mens både værditilvæksten og produktiviteten er lavere vest for Bæltet. Også **over halvdelen af eksporten skabes i Region Hovedstaden alene.**

DET ER JO GRUNDEN TIL, at udligningsordningen må flytte så mange milliarder fra hovedstaden til udkanten. En politik, der har været forståelse for i Storkøbenhavn indtil den kammede over. Saboterer væksten i Storkøbenhavn, får det konsekvenser for hele landet. **Derfor er der behov for, at vækstbetingelserne i hovedstadsområdet understøttes gennem at afhjælpe Storkøbenhavns strukturelle problemer.**

Landbrugets status

Det er på tide at erkende, at det er mange årtier siden, at landbruget var et bærende erhverv i Danmark.

Afhængig af, hvordan man opgør tallene, står landbruget i dag kun for mellem 2 og 4 % af den samlede økonomiske aktivitet i Danmark.

Den samlede omsætning af alle landbrugsbedrifter, mejerier og slagterier er ikke større end de 1-2 største medicinvirksomheders omsætning.

Derfor er det en **katastrofe at lade den rurale tænkning dominere så kraftigt**, som det har været tilfældet siden årtusindskiftet!

Svage og populistiske politikere

Politikerne har ikke haft modet til at fortælle befolkningen sandheden om forholdet mellem land og storby. De populistiske partier køber stemmer vel vidende, at deres politik ikke er holdbar.

Hvis udviklingspotentialer i hovedstadsområdet skal udnyttes, kræver det mo-

det til at satse på en ny visionær udviklingsplan for Storkøbenhavn, der indeholder en bevidst **urbanisering af forstæderne**, med sigte på at skabe nye **attraktive urbane aktivitetscentre (UAC)**, som skaber overensstemmelse mellem borgernes bopæl og arbejdssted, **således behovet for mobilitet kan reduceres.** At det er påtrængende ses af, at trafiktrængslen i Storkøbenhavn vil fordobles inden 2030 og således uundgåeligt føre til **voldsomt stigende trafikstøj** og anden forurening.

Kommunalreformen

Illusionen om yderområdernes fremtid blev endegyldigt lagt i graven af **Venstres og Lars Løkke's kommunalreform fra 2007**, der skulle modbalancere København, men hvis hovedeffekt blev, at købstæderne blev frarøvet næsten alle meningsgivende funktioner.

Uden Rådhus, uddannelsesinstitutioner, politi, domstol, sygehus, læge, tandlæge etc. er det svært at få en by til at fungere. Den økonomiske aktivitet går i bakgear med negative konsekvenser for butikshandelen, der yderligere trues af den kraftigt stigende **internethandel**, som kommer til at lægge stadigt flere små og mellemstore byer øde.

Også den **kollektive trafikbetjening** uden for de større byer kommer på skrump, fordi en tiltagende anstrengt økonomi betyder færre passagerer og reduceret tilskud.

De sidste 10-15 års mange administrative reformer har således forstærket afvandringen fra de små samfund og købstæderne, der mistede deres byfunktioner og arbejdspladser. Vinderne var **provincens universitetsbyer og ikke Storkøbenhavn.**

Kommunalreformen har jo også påvirket lokaldemokratiet negativt i de småbyer, der ikke længere er en selvstændig kommune.

Urbane muligheder

I stedet for at **modarbejde og forhale urbaniseringen** bør vi satse på at 'leve af' urbaniseringen, der er et mere brugbart aspekt af den globale udvikling.

Storbyerne og deres befolkninger efterspørger intelligente løsninger på byens voksende problemer i både de højtudviklede og nye økonomier og ikke bare lave priser. At udnytte dette potentiale kræver

imidlertid, at fokus flyttes **fra gammel-dags kvantitativ vækst til kvalitativ udvikling.**

Mens globalisering typisk er lig med outsourcing af produktion og arbejdspladser for at kunne følge med i den **nedadgående prisskrue**, kan **urbaniseringen** blive en satsning på nye kvalitative løsninger på fremtidens udfordringer. Det kræver imidlertid, at vi forstår at urbanisere vores egne byer på en intelligent og nyskabende måde – og lærer af det.

De hastigt voksende bysamfunds problemer skyldes jo, at de må bruge fortidens 'løsninger' til fremtidens byer, og de vil derfor efterspørge nye kreative løsninger på byens problemer herunder nye systemer til erhvervslokalisering, bosætning og løsning af fremtidens trafikstrømme i byen.

Symptombehandling

Det indebærer, at vi styrer udenom kvantitative symptombehandlingstiltag som **roadpricing** og andre betalingssystemer, for i stedet at satse på **kvalitative tiltag, der behandler årsagen til problemerne.**

Urbaniseringen fremmer fællesskab, kreativitet og den innovation, der er så hårdt brug for, hvis byudviklingen implementeres på en hensigtsmæssig måde. Hertil kommer, at det udviklingsspor rent faktisk tager hul på paletten af fremtidens udfordringer!

Behov for en ny urban vision

Vi kan ikke konkurrere på lav løn og pris.

Derfor må vi satse på forskning, kreativ nytænkning og udnyttelse af de digitale muligheder. Vi må satse på at markedsføre innovative tjenesteydelser og produkter, hvilket typisk kræver samarbejde med universiteternes læringsmiljøer.

De købedygtige indbyggere i de store megabyer er vores fremtidige kunder. Hvis vi skal lære at markedsføre til forbrugerne i disse storbyer - at forstå deres behov og ønsker - er det en **dårlig ide, at vi selv 'bor på landet', eller i parcelhusørkner, der hverken er by eller land.**

Hvis den omstillingsproces skal lykkes, må storbyen 'urbaniseres' og vi må lære at tænke urbant.

DERFOR har vi brug for en ny vision for fremtiden og vi må slippe det udkantsmismod, der har præget debatten de seneste år.

Det indebærer planlægningen af, **dels** udviklingen uden for de største byer, **dels** udviklingen af de største byer, primært Storkøbenhavn.

De små byer og landområderne
For landets og sammenhængskraftens skyld er det på tide at der laves en helhedsorienteret plan for sammenhængen mellem urbanisering og ruralisering.

Landsbyerne har fået det svært, for når skolen og købmanden lukker og slukker, er landsbyen reelt død. Men det er vigtigt at forstå, at det skyldes den langvarige afvandring fra landbruget: Vi er ikke længere det gamle bondeland, vi var engang, og nogle af os mangler at erkende virkeligheden.

Men hvad skal periferien leve af og hvilken udvikling kan de små byer forvente?

Store dele af landet må indrettes på, at det **ikke** skal være bysamfund, men må forbeholdes primære erhverv som landbrug, skovbrug, fiskeri, råstofudvinding – suppleret med turismeerhverv.

Men vi har til gode, at politik og visioner tager udgangspunkt i denne realitet.

Storbyen og de større byer

I dag bor 46% på Sjælland, 45% i Jylland mens 9% bor på Fyn. Kun 2% bor 'på landet' og det er de største byer, der vokser.

I stedet for at klatte ressourcerne væk på udsigtsløs 'udkantsromantik' bør vi satse på at udvikle vores fremtidige storbyer.

Universitetsbyerne har de uddannelses- og jobmuligheder samt det kulturelle, som fremtiden og de unge kræver. Og heldigvis har Danmark én storby med internationalt format, som vil kunne løfte hele landet.

Hovedstadsområdets landspolitikere har **forsømt** at fokusere på Storkøbenhavns egne problemer, fordi de har prioriteret 'helheden og landsinteressen', på grund af presset fra de populistiske provinspolitikere.

De neoliberale partier har spillet fallit og har demonstreret deres afmagt ved at gå på rov i hovedstadsområdet med udflytning af arbejdspladser, ændring af den såkaldte udligningsordning, et håbløst forslag til 'ghettoplan' og senest et medieforlig, der understøtter provinsens bovlamme lokalmedier. Hertil kommer useriøse nedsættelser af bilafgifterne,

der har resulteret i en voldsomt stigende biltrafik, samtidigt med at den kollektive trafik er blevet 70% dyrere. Denne neoliberale politik er ikke i befolkningens interesse.

De valgte politikere i hovedstadsområdet har ikke varetaget borgernes interesse.

Storkøbenhavns interne balanceproblemer

Vores eneste storbyområde er præget af store interne balanceproblemer. Forstadskommunerne i Storkøbenhavns fingre er stadig rene sovebyer. Provinsens politikere sætter desværre fejlagtigt lighedstegn mellem Københavns kommune og hovedstadsområdet, men forskellen på levevilkårene i forstæderne og København er meget større end mellem København og provinsbyerne. Det ses af fordelingen af arbejdspladser, uddannelsesinstitutioner og kulturtilbud internt i regionen!

Indbyggerne i omegnens 'fingre' og på Sjælland er henvist til at pendle til arbejde, uddannelse og kulturtilbud, fordi byfunktionerne i hovedstadsområdet er alt for skævt fordelt og orienteret mod kun ét center.

Det største behov for genopretning og det største potentiale for nyudvikling i hele landet findes således i **de fejludviklede Københavnske forstæder**, der skød op i efterkrigsperioden. De mangler stadig de fleste af de byfunktioner, som købstæderne altid har haft. Og forstæderne mangler stadig en vel fungerende **trafikstruktur**. Derfor plages de af trængsel, trafikstøj og luftforurening! Det har **forværret forstædernes og især Vestegnens udvikling**.

Det er de københavnske forstæders 1.2 mio. indbyggere, der har færrest statslige arbejdspladser og for den sags skyld arbejdspladser i det hele taget, flest sociale og kulturelle problemer, det laveste offentlige serviceniveau - og derfor det største behov for 'genopretning'!

Ny strukturplan

Derfor bør oprettes et **Hovedstadsorgan** til at styre Storkøbenhavns urbanisering – et organ uden provins- og kommunale interesser: Vi har brug for en **strukturreform for hovedstadsområdet**, der kan skabe grobund for fremtidig urban vækst i de københavnske fingre.

Vi har brug for en 'storbyreform', der skaber sammenhæng mellem arbejdssted og bopæl ved at **relokalisere arbejdspladserne til fingrene**. Et stort antal offentlige og private arbejdspladser må relokaliseres fra Københavns kommune til fingrene med henblik på at reducere **behovet** for mobilitet og dermed trafikken mange gener.

Det er nødvendigt for, at vi kan skabe **den gode by, som vi ikke bliver syge af at bo i**, men hvis udvikling vi skal leve af.

Byer med statslige funktioner

De bærende bysamfund, som primært bør tiltrække **statslige funktioner** kunne være områderne omkring:

- **Storkøbenhavn**, inkl. Køge, Roskilde og Helsingør;
- **Århus** og det østjyske vækstbånd;
- **Odense** og Fyn
- **Ålborg** og Nordjylland.
- **Esbjerg**

Byer med regionale funktioner

Herudover bør **regionerne** udvikle byer med **regionale byfunktioner, eksempelvis**

- Hjørring og Frederikshavn
- Thisted og Nykøbing Mors
- Randers og Viborg
- Holstebro og Herning
- Sønderborg og Svendborg
- Holbæk og Kalundborg,
- Slagelse og Næstved
- Nykøbing F og Rønne.

Arbejdsrapport udarbejdet af

Erik K. Kristensen, PhD,
&
Jørn D. Mikkelsen, professor